

PERSONĀLIJAS

Sveicam jubilejā

ARHEOLOĢEI DAGNIJAI SVARĀNEI – 60

Arheoloģe Dagnija Svarāne (dzim. 1952. gada 20. jūlijā) uzaugusi vēsturnieces Melitas Svarānes ģimenē un, tāpat kā māte, par savas dzīves galveno nodarbošanos izvēlējusies Latvijas senatnes izpēti. Pēc vidusskolas beigšanas 1970. gadā jaunieta uzsāka darbu toreizējā Zinātņu akadēmijas Vēstures institūtā, vasarās piedaloties dažādu arheologu vadītajās ekspedīcijās, bet ziemā veicot laborantes pienākumus Senlietu konservēšanas un restaurēšanas laboratorijā. Ikdienā darbojoties ar senlietām izrakumos un laboratorijā, Dagnijai Svarānei radās interese par senajām metāla

rotām. Tāpēc viņa brīvajā laikā Tautas mākslas studijās “Rota” un “Kalvis” apguva bronzas un sudraba rotu izgatavošanas iemaņas. Šīs zināšanas tika izmantotas, uzsākot arheoloģisko metāla rotu izpēti. Paralēli darbam viņa neklātienē mācījās Latvijas Valsts universitātes Vēstures un filozofijas fakultātē, kuru pabeidza 1982. gadā ar vēsturnieces diplomu. 1985. gadā jauno zinātnieku konferences tēžu krājumā iespiesta Dagnijas Svarānes pirmā publikācija par Latvijas arheoloģiskajos pieminekļos atrastajām 9.–17. gs. akmens lejamveidnēm.

Tā kā 80. gadu pirmajā pusē pēc valdības lēmuma par plašu restaurācijas darbu uzsākšanu Vecrīgā strauji pieauga arheoloģiskās izpētes un uzraudzības darbu apjoms, tad pie Rīgas Kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas izveidoja arheoloģijas inspektora štata vietu, un šo darbu no 1985. līdz 2001. gadam veica Dagnija Svarāne. Viņa pati vadījusi arheoloģisko uzraudzību vairākos objektos, kā arī rūpējusies, lai visiem zemes darbiem vecpilsētā sekotu arheologi. Sevišķu uzmanību viņa pievērsa sadarbībai ar poļu firmas PKZ arheologiem, nepārtraukti sekojot viņu aktivitātēm restaurējamo arhitektūras pieminekļu pagrabos un tuvākajā apkārtnē. Strādājot Vecrīgā, pētnieces zinātnisko interešu lokā nonāca Rīgas viduslaiku un agro jauno laiku metāla atradumi, un pakāpeniski jaunie atklājumi tika iestrādāti rakstos un publicēti krājumos “Arheoloģija un etnogrāfija” un “Senā Rīga”, “Latvijas Vēstures Institūta Žurnālā” un citos izdevumos.

2003. gadā Dagnija Svarāne atgriezās darbā Latvijas vēstures institūta Arheoloģijas nodaļā. Tā kā izrakumu apjoms ir krietni sarucis un lauka darbu veikšanai vairs nav vajadzīgs tik daudz arheologu, viņa uzņēmas pārraudzīt zemes darbus vai konsultēt kolēģus arheoloģiskās uzraudzības laikā Kuldīgā 2004., Cēsīs 2005., Aizkalnē 2008. un Jelgavā 2012. gadā. Tagad jubilāres laika lielāko daļu aizņem kabineta darbs – senlietu apzināšana muzeju kolekcijās, metāla analīžu organizēšana, eksperimentālu atdarinājumu veikšana, zinātniskās literatūras apguve un publikāciju gatavošana. Rūpīgā darba rezultātā Dagnija Svarāne pirmā Latvijā atklājusi 10.–12. gs. dzelzs priekšmetu rotāšanu ar sudrabu, t.s. tausijas tehnikas pielietojumu. Viņa kļuvusi par vadošo speciālisti Latvijas seno metāla tehnoloģiju jautājumos.

Tā kā Dagnija Svarāne labā līmenī apguvusi angļu valodu, kas viņas paaudzes arheologu vidū ir retums, tad 1996. gadā viņa iesaistījās Eiropas Arheologu asociācijā un referēja vairākos tās organizētajos kongresos Rīgā, Zviedrijā, Lielbritānijā un Krievijā. Par Latvijas seno metālu tehnoloģiju, rotkaļu darbarīku un izejvielu pētījumiem viņa lasījusi referātus arī ārzemju konferencēs Ungārijā, Igaunijā un Lietuvā. Viņas ilggadējā

zinātniskā darba rezultātā tapusi monogrāfija “Pētījumi Latvijas seno metālu tehnoloģijā, 11.–17. gs.,” kas šovasar iesniegta publicēšanai Latvijas vēstures institūta apgādam. Kaut arī Dagnija Svarāne pati atzinusi, ka viņu visvairāk aizrauj pats izpētes process – interesantu senlietu atrašana, to materiālu sastāva skaidrošana, gandrīz izdzisušā rotājuma atšifrēšana, paralēlu un ietekmju meklēšana, tomēr gribas vēlēt, lai pamatīgo zināšanu rezultātā radušies jaunie atklājumi nepaliek tikai pētnieces pierakstos, bet gan atspoguļojas vēl daudzās publikācijās.

Sirsnīgi sveicieni jubilejā!

Ieva Ose